

Vyjádření k diplomové práci Petry Johnové „Učitel společenských věd v současné škole a společnosti“

Témata jednotlivých kapitol (včetně jejich tematizací v podobě subkapitol) odpovídají celkovému tématu diplomové práce, přestože osobně mi zde přece jen chybí právě ta charakteristika „současné školy“. Také autorčina formulace cíle práce jako „komplexní náhled na učitele společensko-vědních předmětů“ (s. 7) je příliš ambiciózní a podle kritéria S.M.A.R.T. (které autorka zná) je naplnění tohoto cíle v rámci diplomové práce prostě nereálné.

Nicméně: předložená práce svědčí o autorčině dobré orientaci v aktuálních problémech edukačního procesu společenských věd. Rozsah práce je nadprůměrný a zvolená literatura rovněž vypovídá o autorčině poctivé snaze vytěžít ze sledované problematiky přínos pro její vlastní pedagogickou práci – to je zřejmé i z toho, že deskripci autorka provází formulacemi vlastních názorů a „hodnocení“ (zvláště v podobě reflektovaných komentářů k průběhu a vedení hodin, jichž se jako „pozorovatel“ měla možnost zúčastnit). Velmi zajímavá a pro autorku přínosná by zde byla např. „didaktická analýza“ vybrané hodiny, resp. srovnání hodiny OV/ZSV vedené a probouvaným a neaprobovaným učitelem, což by ovšem znamenalo větší konkrétnost při kritickém zhodnocení. To však neuvádím jako výtku, spíše jako námětový poukaz pro didakticky zaměřené diplomové práce. Autorka se sice ve své práci vyjadřuje k průběhu pozorovaných hodin, ale její kritická reflexe je spíše decentní a „poukazová“. Myslím, že je tomu tak proto, že se tu promítlo autorčino vědomí (a porozumění) nejen specifikům výuky OV/ZSV, ale i nárokům a problémům, kladeným na učitele (jimž se věnuje v „teoretické“ části své práce).

V „praktické“ části pak autorka vypracovala návrh modulu (zde jde opravdu o modul a nikoli model) společensko-vědního (výběrového) semináře v rámci gymnaziálního vzdělávání s využitím interdisciplinárního přístupu. Je sympatické, že zde čerpala z vlastní zkušenosti společenskovědního semináře na PedF UK a inspirovala se jeho metodikou. Oceňuji tu autorčin invenční přístup a vlastní promyšlení koncepce takového semináře.

K předložené práci mám několik připomínek: jednak formálních, resp. formulačních a jednak obsahových.

1. Formální připomínky

Osobně tyto formální nedostatky považuji za zbytečné, neboť autorka má kultivovaný styl výkladu – na druhé straně právě proto jejich výskyt zarazí. Např.:

- na str. 12 „usouvztažení problému k sobě samému“; – co tím autorka myslí?
- na str. 13 věta: „Skutečně aktuálních problémů spojených s učitelstvím vedle sebe koexistuje několik, jako jeden z nejvýraznějších spatřuji v otázce společenského postavení a vnímání prestiže učitele společností, ale také učitelů samotnými.“ Tato věta asociuje představu problému malé prestiže učitelského povolání. To však vyvrací jednotlivé průzkumy (autorka zmiňuje např. Havlíkův). V subkapitole „Prestiž učitelů!“ (s. 14) se autorka do značné míry zaměřuje otázku prestiže učitele za otázku jejich spokojenosti nebo nespokojenosti.
- na str. 18: „Rozhodnutí pro pedagogické povolání může být zvráceno až v závěru studia na vysoké škole“ Co tím chce autorka říci? Rozhodnutí nevěnovat se profesi učitelů může být učiněno kdykoli během studia stejně jako naopak rozhodnutí vykonávat tuto profesi (zdaleka ne všichni studenti nastupující ke studiu na pedagogické fakulty jsou rozhodnuti vykonávat profesi učitelů).
- na str. 28: „jako reflektivní profesionály“ (?)
- na str. 36: chybí odkaz u J. Skalkové
- na str. 44 a 50: není zřejmé, co je citace I. Havlínové a co autorčina reference
- na str. 55: překlep „Potočky“

- na str. 57: chybí odkaz u J. Novotného
- na str. 59: „ve skrze“
- na str. 61: správně má být „limitovány neochotou“, nikoli „limitovány ochotou“
- na str. 71 hrubka „učitelé zaznamenaly“

2. Obsahové připomínky

- proč autorka vychází z výzkumu starého 12 let (z r. 1999) – viz str. 15?
- podobně na str. 23 je zdrojem grafu Statistická ročenka z roku 2004/5
- na str. 35 je uvedena nepřesná a zavádějící charakteristika transmisivního a konstruktivistického modelu vyučování: autorka zde píše, že „metoda konstruktivismu je nejlepší v doprovodu aktivizujících metod“ – proč „v doprovodu“, když konstruktivistický model vyučování je založen na interaktivních, resp. aktivizujících metodách !
- na str. 61 autorka uvádí, že (v předchozím) „nastínila charakteristiku společenskovedních předmětů ve výukovém procesu“ – ovšem v předchozím charakteristika společenskovedních předmětů (tj. filozofie, sociologie, politologie, etiky atd.) uvedena není.
- jistou výhradu bych měla k autorčině volbě rozhovorů s učiteli. Formulace jejich otázek se mi líbí, za poctivé považuji i autorčino zdůraznění toho, že nejde o sociologický průzkum“ s možností určité generalizace či vyvození obecných závěrů, ale že ji spíše – stručně řečeno – zajímaly konkrétní názory „z praxe“. Ovšem uvedení otázek a odpovědí považuji v diplomové práci za „cestu v půli“. Buď je třeba vypracovat relevantní průzkum s náležitostí empirického výzkumu, nebo zjištěné odpovědi zakomponovat do textu a ilustrovat jimi problémy sledované v této práci. Ale věnovat jejich přepisu 20 stran práce podle mého názoru není pro diplomovou práci vhodné. Dlužno však dodat, že vzhledem k rozsahu práce, zde nešlo o autorčinu snahu práci tzv. natáhnout“.

Celkové hodnocení:

Osobně spatřuji za touto diplomovou prací velký kus práce, kterou autorka odvedla. A – jak jsem zmínila již na začátku – přesvědčila mne o své poctivé snaze odpovědně a reflektovaně promýšlet problémy společenskovedního vzdělávání včetně důrazu jak na znalosti učitele, tak i na jeho odpovědnost a sebereflexi. Zároveň autorka prokázala svou schopnost kreativní invence a metodické připravenosti pro vlastní pedagogickou praxi. I z tohoto důvodu věřím, že uvedené výhrady a připomínky budou pro ni přínosem.

Diplomovou práci Petry Johnové **doporučuji** k obhajobě.

Otázky k obhajobě:

1. Charakterizujte transmisivní a konstruktivistický model vyučování (jejich pozitiva, vhodnost i limity).
2. Jak byste charakterizovala pojem „současná škola“?
3. V čem Vás nejvíce oslovila „filozofie výchovy“ a jak je podle Vás řešitelný rozpor mezi antinomií objektivity a empatie učitele (který je zmiňujete na str. 59)?